

Wereldoorlog II - zelfstandig werk (1)

- Bekijk de film over Adolf Hitler aandachtig.
- Lees het paspoort.

Naam: **Adolf Hitler**

Regeerde als **dictator** (alleenheerser) tijdens **WOII**.
Stond aan het hoofd van de **nazipartij**.
Veel mensen volgden Hitler, omdat hij oplossingen beloofde voor de **crisis** in Duitsland.
Hij riep op tot rassenhaat en discriminatie van mensen die 'anders' waren.
Men begroette hem met de Hitlergroet.
Hij gebruikte het hakenkruis als symbool.

Wist-je-dat-je

Adolf Hitler had zelf als soldaat meegevochten in WO I.

Wist-je-dat-je

Hitler wou in 1923 al eens de macht grijpen en zat hiervoor 10 maanden in de gevangenis. Hij schreef in die periode een boek 'Mijn Strijd' waarin hij al veel van zijn plannen voor WO II schreef.

- Wil je graag meer weten? Bekijk een stukje uit dit filmpje.

Lees de volgende teksten en los de vragen op.

DE OORLOG DREIGT... EN BREEKT LOS

OPSTEL IN EEN SCHOOLSCRIFT,
GEORGES (10 JAAR), 13 JANUARI 1940

Als er oorlog komt ...

Als er oorlog komt, moeten onze vaders gaan vechten. Onder leiding van onze sterke koning Leopold III zullen ze de gemene Duitsers tegenhouden, net als tijdens de Grote Oorlog. Mijn vader zegt dat onze soldaten geen kans maken zonder de steun van de Fransen en de Britten. Gelukkig hebben zij de oorlog verklaard aan Hitler.

Mijn moeder en zusters zijn bang. Wie weet zal ons huis kapotgeschoten worden!

Vorige week groeven soldaten hier vlakbij putten en gangen. Die dienen om de Duitsers tegen te houden.

Er staan ook soldaten aan de brug. Papa zegt dat ze de brug zullen opblazen als de Duitsers te dicht komen. Dan zullen ze moeten zwemmen!

Ik denk niet dat Duitsers dat kunnen.

Adolf Hitler. Op zijn arm zie je het symbool van de nazi's: het hakenkruis.

DE OORLOG BREEKT UIT

De Tweede Wereldoorlog breekt uit in **september 1939**. Dan verklaren Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk de oorlog aan Duitsland.

In Duitsland was **Adolf Hitler** in 1933 aan de macht gekomen.

Zijn nazipartij voelde zich vernederd door het verlies van Duitsland in de Grote Oorlog (WO I, 1914-1918). Na die oorlog moest Duitsland grote sommen geld betalen aan de landen die het aangevallen had. Bovendien verloor het land veel grondgebied. Hitler beloofde dat hij die vernedering zou uitwissen en van de Duitsers opnieuw een groot volk zou maken.

Om het verloren grondgebied (en meer) terug te winnen, valt Hitler in september 1939 buurland **Polen** aan. Dat kunnen Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk niet laten gebeuren!

Duitse soldaten rijden op de motor door een verwoest Pools stadje.

BRIEF VAN VADER AAN GEORGES, 5 MEI 1940

Lieve zoon,

Het leven hier in het fort verloopt rustig. We staan al om 5 uur op. Na het ontbijt en het verplichte bezoek aan de dokter is er het appel. Je zou ons moeten zien staan, in uniform. De zon blinkt in de trompet als de groet aan de vlag weerklinkt. Daarna is er training en sport. We hebben al veel gevoetbald.

Onze officier zegt dat dat ons kan helpen als er oorlog komt: in groep sporten, zodat we in groep leren vechten!

Wist je dat het fort van Eben-Emael het sterkste van heel Europa is? We zijn er erg trots op. Stel je voor: 17 bunkers, diep in een heuvel ingegraven, om veilig te zijn tegen Duitse bommen. Door de steile wanden is het bovendien oninneembaar voor grondtroepen.

Laat die nazi's maar komen!

Georges, maak je geen zorgen. De oorlog is nog niet voor morgen. Volgend weekend heb ik opnieuw verlof.

Dan zien we elkaar weer.

Zorg goed voor je moeder en zusters!

Je vader

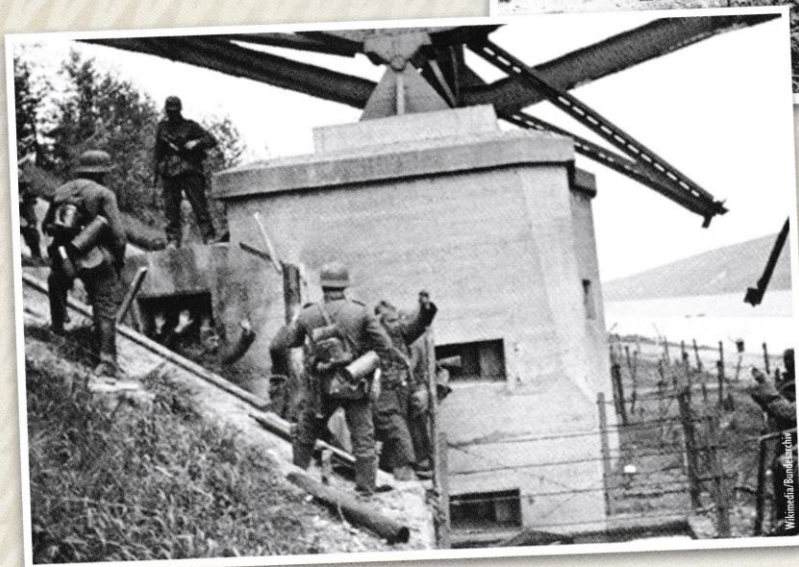

HET FORT VALT

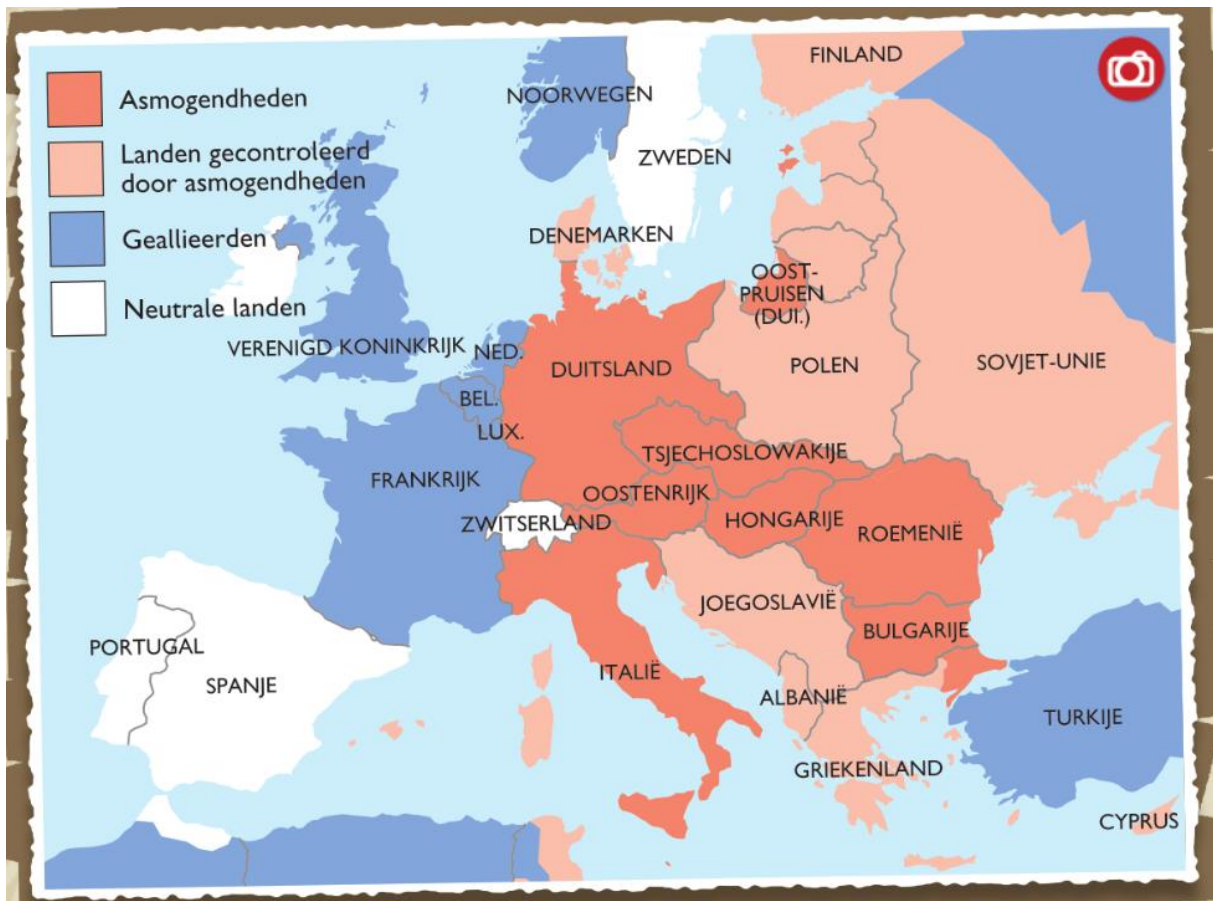
Het zal veel langer duren vooraleer Georges zijn vader terugziet. Nog geen week later, op **10 mei 1940**, veroveren de Duitsers bij verrassing het fort van **Eben-Emael**. In het holst van de nacht landen ze met zweefvliegtuigen op de heuvel en weten binnen te dringen in het fort. Een hevige strijd breekt los. 23 Belgische soldaten sterven.

Georges' vader wordt gevangengenomen. Hij zal tot het einde van de oorlog in een Duits krijgsgevangenkamp verblijven.

Het sterkste fort van Europa heeft nog geen 24 uur standgehouden.

Het Duitse leger blies de bruggen over het Albertkanaal op en nam Belgische soldaten gevangen.

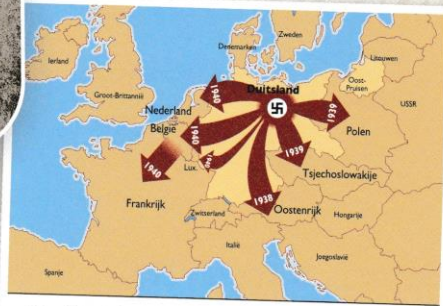
- Welke landen staan aan de kant van de nazi's?
- Welke landen staan aan de kant van de geallieerden?

Wereldoorlog II - zelfstandig werk (2)

Lees de volgende teksten en los de vragen op.

OP DE VLUCHT

Na de val van Eben-Emael rukken de nazi's razendsnel op. Nederland geeft zich na vijf dagen over. In België wordt hevig strijd geleverd. Maar het Belgische en Britse leger kunnen de Duitse opmars niet stoppen.

Nazi-Duitsland valt zijn burens aan.

LIEFDESBRIEF VAN HENRI (12 JAAR), 13 MEI 1940

Liefste Françoise,

Vannacht vertrekken we. Ik mag maar een klein koffertje meenemen, want we hebben alleen onze kruitwagens en een fiets. Mijn voetbal moet ik achterlaten. Moeder heeft de kinderwagen volgepropt met eten en dekens. De kleine Martha kan er nog nauwelijks bij!

We moeten tot in Frankrijk stappen. Stel je voor! Als echte scout zie ik niet op tegen die tocht. Maar dat ik jou misschien nooit meer ga zien, doet pijn. Ik mis je nu al.

Heb je gisteren de Duitse Stuka's gehoord boven Leuven? Overal was er paniek. Die vliegtuigen maakten zo'n angstaanjagend geluid dat al mijn haren rechtop stonden. Maar ik heb niet gehuild! Hoe die piloten neerdoken en dan terug naar boven, telkens weer ... Ik stond er met open mond naar te kijken.

Dag lieve Françoise. Ik zie je graag. Ik hoop dat deze oorlog gauw gedaan is. Dan kom ik terug.

Van je lief,
Henri

GEVAARLIJKE VLUCHT

Terwijl de Duitsers stad na stad bombarderen en veroveren, slaan veel Belgen op de vlucht. De wegen naar West-Vlaanderen en Frankrijk lopen op enkele dagen tijd vol met mannen, vrouwen en kinderen op karren, fietsen, auto's of gewoon te voet. De vlucht is **niet zonder gevaar**. Oprukkende Britse en Belgische troepen mengen zich onder de massa, waardoor de vluchtelingen een **doelwit** worden voor de Duitse bommenwerpers. Geregeld worden wegen, bruggen en dorpen gebombardeerd. Dan moet iedereen zich op de grond laten vallen of in de greppels langs de weg duiken.

DE GROTE OVERSTEEK

Na de Duitse inval in mei 1940 slaat ongeveer de helft van de Belgen **op de vlucht**.

Het is een echte volksverhuizing. De rijkste Belgen proppen al hun bezittingen in de auto. Anderen stappen met een volgestouwde kinderwagen of hondenkar tot in **Frankrijk**. Bij de volksverhuizing komen zeker 6500 mensen om het leven.

Later in de oorlog zijn er 35 000 bussen en 730 treinen nodig om de gevluchte Belgen uit Frankrijk terug te halen.

Maar niet iedereen vlucht naar Frankrijk. Vanuit Nederland en België proberen velen de boot naar **Engeland** te nemen.

Voor sommigen is dat al de tweede keer. Ook in de Eerste Wereldoorlog sloegen veel landgenoten immers op de vlucht naar Engeland.

Hiernaast lees je het dagboek van het Nederlandse meisje Kaatje (11 jaar). Ze vertelt over haar gewaagde oversteek.

ZONDAG 12 MEI 1940

Mama en Tijs zijn dood. De buurman zei dat het gebeurd is toen het ziekenhuis gebombardeerd werd. Ik heb de hele nacht gehuild.

MAANDAG 13 MEI 1940

In de straat branden nog steeds huizen. De lucht is vol rook, ook binnen.

Op de radio hoorde ik dat de Duitsers tot diep in Nederland zijn getrokken. We maken geen schijn van kans. Meneer van Horst wil dat ik met zijn gezin mee ga naar Engeland. Weg van thuis.

DINSDAG 14 MEI 1940

Onderweg naar Vlissingen werden we beschoten door vliegtuigen. We kropen onder de auto. Een vrouw voor ons, op de weg, hield kreunend haar hoofd vast. Er kwam bloed uit. Overal zaten gewonden en lagen doden, ook kinderen. Wel drie keer moest meneer van Horst de wagen stoppen om dode mensen opzij te leggen.

WOENSDAG 15 MEI 1940

Het is donker en we zijn eindelijk vertrokken. De boot schommelt heen en weer. Meneer van Horst zegt dat het een hele tijd kan duren voor we in Engeland zijn, omdat we moeten zigzaggen tussen de mijnenvelden in het water. Ik ben bang. Ik kan goed zwemmen, maar het donkere water schrikt me af.

(later)

Opeens klonk er een harde knal. De boot voor ons was op een mijn gevaren. Ons schip probeerde een paar mensen uit het water op te pikken. De kapitein wou het zoeklicht niet te lang laten branden. Het is vreselijk te moeten denken dat die mensen daar rondzwemmen in de koude zee. En ik ga naar Engeland. Alleen.

Ook deze Duitse kinderen vluchten voor de oorlog naar Engeland.

■ Stel dat er plots weer zo'n oorlog uitbreekt en je samen met je familie moet vluchten. Je hebt weinig tijd om allerlei spullen mee te nemen. Je moet zelf alles dragen ... Wat neem je mee op de vlucht? Schrijf maximaal tien dingen op.

■ In de krant kun je lezen: 'Wereld kent grootste vluchtelingencrisis sinds de Tweede Wereldoorlog.'

Geef twee belangrijke redenen waarom mensen naar een ander land willen vluchten. Misschien ken je (in je klas of school of in je buurt) wel kinderen die uit hun thuisland gevlucht zijn. Welke vragen zou je aan die kinderen kunnen stellen in een interview? Schrijf drie mogelijke vragen op.

TIJDENS DE BEZETTING

Op 27 mei 1940 besluit de Belgische koning Leopold III een einde te maken aan de ongelijke strijd. Het Belgische leger geeft zich over aan de Duitsers. Voortaan wordt ook België bezet door de nazi's.

Veel gevluchte gezinnen keren terug. Er breekt een lange, moeilijke tijd onder Duitse bezetting aan. Het dagelijkse leven komt weer op gang, maar niet zoals voordien ... Nu hebben de Duitsers immers alle touwtjes in handen.

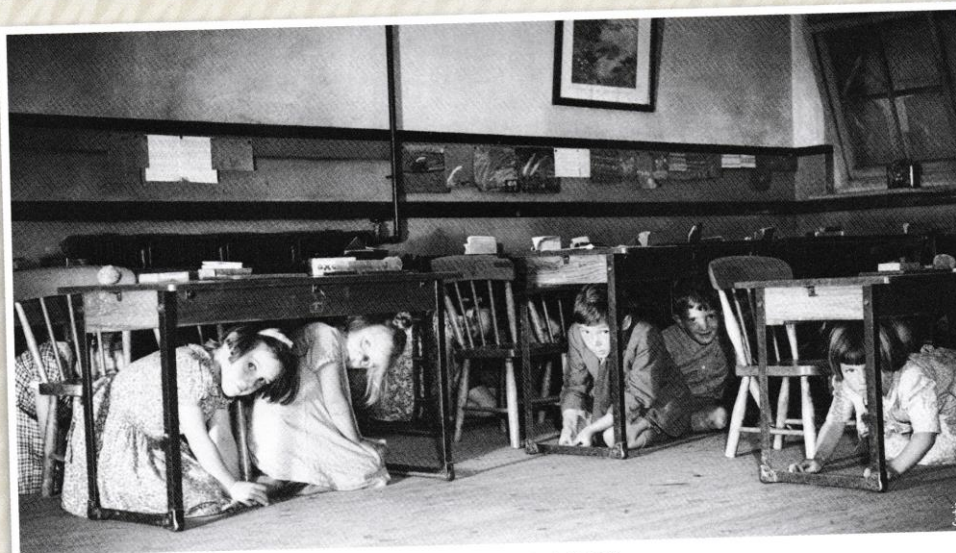
BRIEF VAN EEN DEKEN AAN DE KATHOLIEKE SCHOLEN, 1 SEPTEMBER 1940

Instructie aan alle lagere scholen: wat te doen in oorlogstijd?
Het is belangrijk dat de lessen zo snel mogelijk hervat worden. Indien mogelijk zal dit in de schoolgebouwen geschieden, tenzij die door de Duitse bezetter opgeëist werden. In dat geval zal de parochie op zoek gaan naar de meest geschikte behuizing.

Ten tweede zullen wij spaarzamer zijn met middelen. Daarom zullen de lessen voor de jongens in de voormiddag plaatsvinden en die voor de meisjes in de namiddag, in hetzelfde lokaal. Op die manier moet slechts één lokaal verwarmd worden.

Ten derde blijven wij altijd bekommerd om de veiligheid van de kinderen. Daartoe zullen er geregeld veiligheids oefeningen plaatsvinden. De kinderen moeten bij een bombardement-alarmp naar de kelderverdieping gebracht worden. Indien hier geen tijd voor is of als er geen kelder is, zullen de kinderen onder hun banken plaatsnemen.

Terwijl in sommige steden en dorpen de scholen weer geopend werden, bleven die in andere streken dicht. Soms waren de gebouwen verwoest, maar nog vaker had het Duitse leger de gebouwen ingepalmd. En dat was nog niet alles. Veel gezinnen werden verplicht één of meerdere Duitse soldaten in hun huis te laten wonen.

Engelse schoolkinderen doen een veiligheids oefening (juli 1944).

NIET GENOEG VOOR IEDEREEN

Een groot probleem is het voedsel. Door de oorlog wordt handel moeilijker. Bovendien eisen de Duitsers een groot deel van de opbrengsten uit de landbouw voor zichzelf op. Er komt al snel een tekort aan eten, kleren, brandstof ... Zeker in de wintermaanden is het leven hard.

IN DE RIJ VOOR ETEN

Om aan eten te raken, krijgt elk gezin **rantsoenbonnetjes**. Met die zegeltjes kun je in de winkels een bepaald gewicht aan boter, vlees en brood kopen.

Al gauw blijkt dat veel winkels te weinig hebben om iedereen te bedienen. Uren voor de opening staan vrouwen of kinderen al in lange rijen om toch iets te kunnen krijgen.

Veel mensen zijn op zichzelf aangewezen om te overleven. Parken worden omgespit tot moestuintjes, iedereen houdt kippen en konijnen. In barre tijden gaan zelfs katten de pot in. Een goede relatie met een boer is van goudwaarde: ook al vraagt die er meestal veel geld voor, je kunt toch rekenen op extra groenten, aardappelen of vlees.

BRIEF VAN JULIEN (12 JAAR), OVER DE VOORBEREIDING OP ZIJN PLECHTIGE COMMUNIE, 24 APRIL 1943

De pastoor heeft gezegd dat we zo veel mogelijk zegeltjes moeten sparen, om zeker genoeg eten te hebben voor het feest. Iedereen is extra zuinig geweest, zodat we een mooie voorraad melk, suiker en boter hebben.

Iemand in de straat kende een boer die nog tarwe en aardappelen overhad. Mijn vader trok er met een kruiwagen naartoe. Dat goede meel hebben we onder het slechte rantsoenmeel gemengd. Van de buurman kregen we zelfgekweekte boontjes.

Het spannendste is het varken! Oom François heeft het in het midden van de nacht binnengesmokkeld, want dat mocht helemaal niet. De snuit van het arme beest was met een lap dichtgebonden, want het moest stil blijven. Oom François, vader en Willem hebben het varken die nacht nog geslacht in onze kelder. Daar mocht ik van oma niet bij zijn.

Deze mensen schuiven aan om eten te kopen in een Parijse winkel.

Rantsoenbonnen

Tijdens de Duitse bezetting breekt er een lange, moeilijke tijd aan.
 Het dagelijkse leven komt weer op gang, maar is helemaal niet zoals voordien.

Hieronder zie je drie kaders. In het eerste kader zie je negen oorzaken met een nummer.
 In het tweede kader vind je evenveel gevolgen met een letter.

Zoek bij elke oorzaak het passende gevolg. Schrijf in het derde kader telkens de juiste letter.

1	Sommige schoolgebouwen zijn opgeëist door de Duitse bezetters.
2	Door de oorlog wordt handel moeilijker. De Duitsers eisen de opbrengsten van de landbouw voor zichzelf op.
3	Veel winkels blijken te weinig te hebben om iedereen te bedienen.
4	Veel mensen zoeken naar oplossingen om aan eten te geraken.
5	Er waren heel weinig verse groenten en fruit.
6	Er waren te weinig grondstoffen om bijvoorbeeld kleren te maken.
7	Na een tijdje kenden de kinderen minder angst.
8	Door het tekort aan producten zoeken mensen naar vervangmiddelen.
9	Miljoenen mannen zijn naar het front vertrokken.

P	Parken veranderen in moestuinen, kippen en konijnen worden gekweekt. Zelfs katten worden opgegeten. Mensen zetten vallen om kleinwild te vangen op het veld of in het bos.
E	Ze speelden tussen achtergelaten kanonnen, vrachtwagens en neergestorte vliegtuigen.
K	De parochie moet op zoek gaan naar andere gebouwen, want de lessen moeten hervat worden.
A	Koffie wordt gemaakt op basis van eikels en witlof, zeep op basis van klimop, zolen van schoenen worden uit hout gemaakt.
N	Uren voor de opening staan vrouwen of kinderen in lange rijen aan te schuiven.
W	Het tandvlees van (vooral) kinderen bloedde soms door het vitaminetekort.
P	Er is een tekort aan eten, kleren en brandstof. Alles wordt op korte tijd heel duur. Om aan eten te geraken krijgt elk gezin rantsoenbonnen.
R	Van oude kleren van volwassenen werden nieuwe kleren voor de kinderen gemaakt. De gaten in kousen werden gestopt.
K	Vrouwen nemen het werk van de mannen in de fabrieken over om wapens, parachutes, vliegtuigonderdelen enzovoort te maken.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
O	E	O	DEZ	A	T	M	R	T

- Als je de juiste letters hebt ingevuld, wat kan je dan lezen van links naar rechts?
- Wat heeft dat te maken met het dagelijkse leven tijdens de bezetting?

Wereldoorlog II - zelfstandig werk (3)

Lees de volgende teksten en los de vragen op.

GEHEIME EN GEVAARLIJKE ACTIES

Vrije tijd wordt zeldzaam tijdens de oorlog, ook voor kinderen. Zeker na 1942, wanneer alle mannen tussen 18 en 50 jaar verplicht moeten werken voor de Duitsers. Als er geen school is, moeten de kinderen hun gezin helpen overleven: voor eten zorgen, tuinieren, kleren naaien, hout sprokkelen ...

Wie niet veel heeft, moet creatief zijn. Om jezelf warm en je maag gevuld te houden, wordt er al eens een regel overtreden. Jongeren wagen zich soms aan gevaarlijke acties om hun gezin te helpen.

UIT HET DAGBOEK VAN JOS (14 JAAR), MAART 1943. NA DE VRESELIJK KOUDE WINTER VAN 1942-43 RICHT HIJ MET TWEE BUURJONGENS EEN GEHEIM GENOOTSCHAP OP OM BETER TE OVERLEVEN.

Ons geheime genootschap heeft besloten de volgende acties te zullen ondernemen:

1. De volgende vier nachten zullen wij enkele houten balken van de spoorweg naar Antwerpen afzagen om als stookhout te dienen.
2. Frans zal zijn tekentalent gebruiken om de zegeltjes voor kolen en boter na te maken. Indien dat niet lukt, laat ik me in mijn linkerhand snijden. De dokter zal ons dan vermoedelijk extra rantsoenbonnen uitschrijven.
3. Wij zullen een beurtrol starten om met graan naar de molenaar te gaan. We zullen enkel kleine veldwegen nemen en enkel op maanloze nachten gaan.
4. Het dragen van een krom mes is een teken van ons genootschap. Telkens als we langs een klaverveld passeren, zal één van ons op de uitkijk staan, terwijl de anderen klaver snijden voor de konijnen. Om de beurt zullen we 's nachts rapen, aardappelen en bieten zoeken.

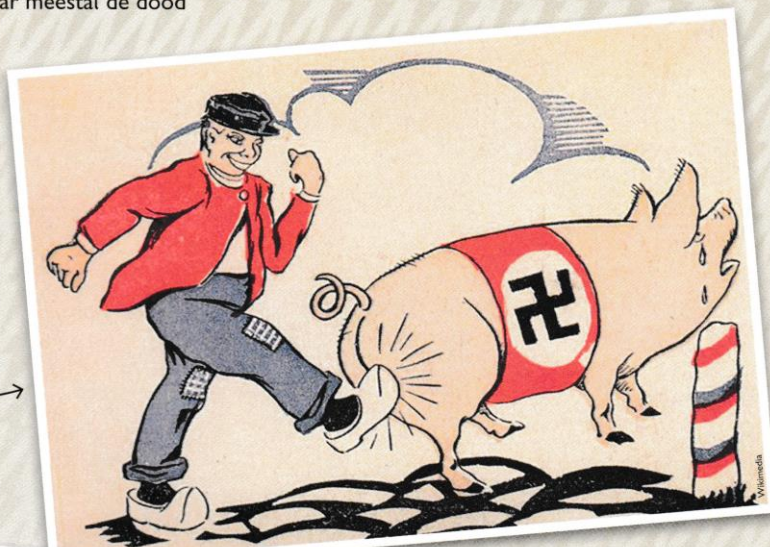

HET VERZET

Sommige jongeren gaan nog verder. Zij worden lid van een **verzetsbeweging**. Die organisaties werken met geheime acties de Duitse bezetting tegen. Ze spionneren, helpen neergestorte piloten terug naar Engeland te smokkelen, laten mensen onderduiken en publiceren pamfletten* tegen de vijand ...

Wie betrapt wordt, eindigt vaak in de gevangenis. De nazi's deinzen er niet voor terug om de gevangenen te folteren om meer informatie over het verzet te verzamelen. Vaak worden verzetslui daarna geëxecuteerd*. Anderen worden op een trein gezet naar concentratiekampen in Duitsland, waar meestal de dood wacht (zie p. 15).

Een Nederlandse spotprent stelt de nazi's voor als varkens die je maar beter weer over de grens jaagt.

Verzetslieden verstopten hun geheime boodschappen bijvoorbeeld in de hiel van een schoen, een vals blik of een stuk brood.

GELUK SCHUILT IN KLEINE DINGEN

Het geluk moet gevonden worden in heel eenvoudige dingen. Een stuk chocolade, bijvoorbeeld, is heel zeldzaam. Om wat snoep te kunnen hebben, maken kinderen soms zelf karamel door suiker te bakken. Op school zorgt de Winterhulp voor warme melk. In Duitse sigarettapakjes zitten *Bildercheques*, waar kinderen prentjes mee kunnen sparen. Wie durft, spreekt een Duitse soldaat aan om de cheque te bemachtigen. Op de speelplaats en op straat ontstaat een ruilhandel om alle prentjes in handen te krijgen.

COLLABORATIE

Lang niet alle jongeren worden lid van het verzet. Sommigen 'collaboreren' met de Duitsers: ze steunen de Duitse bezetters en werken samen met hen.

Zo zijn er Belgische mannen die in de oorlogsjaren vrijwillig gaan werken in Duitsland, of zij aan zij met Duitse soldaten gaan vechten aan het Russische front.

* Pamflet: een papier dat wordt uitgedeeld met een oproep tot actie

* Executereren: iemand als straf doden

- Waartegen verzet jij je weleens?
- Hoe kun je je best verzetten in de volgende situaties?

- We krijgen van de juf of meester elke dag heel veel huiswerk.
- Ik moet altijd mee afwassen en mijn zus of broer moet niet helpen.
- Ik hoor op het nieuws dat veel vluchtelingen geen onderdak vinden.

Soms lukt ons verzet en heeft het een positieve afloop. Soms lukt het niet en hebben we geen resultaat. Soms kunnen we helemaal niets doen ...

Henk werd lid van een verzetsbeweging, samen met zijn scoutsvrienden. Ze werkten met geheime acties de nazi's tegen.

Sst! Breek de code en zoek uit wat de verzetsbewegingen allemaal in het geheim uitvoeren. Gebruik een apart blad om de code te ontcijferen.

Code: A = Z / B = Y / C = X / D = W / E = V / F = ... / G ...

- geallieerde soldaten en piloten helpen **lmghmzkkvm** .....
- valse **rwvmgrgvrghpzzigvm** maken .....
- joden laten **lmwviwfrpvm** .....
- de vijand **yvhkrImvIvm** .....
- zelf **dzkvmh** maken en smokkelen .....
- de **yifttvm**, **hkllidvtvm** en **uzyirvpvm** van de nazi's opblazen .....
- .....
- **izwrlyvirxsgvm** onderscheppen .....
- verboden **pizmgvm** en strooibrieven drukken .....
- zelfgebouwde **izwrl'h** en zenders gebruiken om met elkaar in het geheim te overleggen .....
- je eigen leven **irhpvIvm** .....
- het risico nemen om zelf opgepakt, **tvulogviw** en gedood te worden .....

Sommige mensen werden geen lid van het verzet, integendeel. Ze collaboreerden met de Duitsers. Zoek de betekenis van het woord **collaboratie** op. Schrijf hieronder wat je hebt gevonden.

ONDERDUIKEN OF NAAR EEN KAMP

Voor mensen die willen ontsnappen aan de strenge Duitse wetten, is onderduiken de enige optie. Veel mannen en vrouwen voelen er immers niets voor om te gaan werken voor de vijand.

Wie het meest te lijden heeft onder de Duitse regels, zijn de joden. De nazi's beschouwen hen als minderwaardig en zelfs als een bedreiging voor hun Duitse ras. Uit Duitsland komen steeds meer wetten die het de joden moeilijk moeten maken.

Hoe langer de bezetting duurt, hoe ondraaglijker het leven voor de joodse families wordt. Joodse eigenaars van winkels en restaurants moeten op hun etalage het bord "joods bedrijf aanbrengen. In parken, speeltuinen en andere openbare ruimtes mogen joden na verloop van tijd niet meer binnen. Alle joden moeten een gele davidsster op hun kleding dragen.

UIT HET DAGBOEK VAN SARAH (13 JAAR) EEN JOODS MEISJE IN HONGARIJE, APRIL-MEI 1944

Vandaag werd beslist dat joden voortaan een geel lapje in de vorm van een ster moeten dragen. Er wordt exact weergegeven hoe groot de ster moet zijn. Er moet er een vastgenaaid worden op alle bovenkleding.

(...)

Elke dag vaardigen ze weer nieuwe wetten uit. Vandaag hebben ze al onze apparaten afgenomen: de naaimachine, de radio, de telefoon, de stofzuiger, mijn fototoestel.

Joden mogen alleen nog buiten komen tussen negen en tien uur.

(...)

Vanmiddag kwam opa thuis met het nieuws dat de Duitsers de joden uit hun huizen zetten. Ze mogen alleen de kleren meenemen die ze dragen. Mensen die hen willen opvangen of onderdak verlenen, worden ook uit hun huis gezet.

Het bordje bij de ingang van deze speeltuin zegt: 'Alleen voor kinderen, verboden voor joden.'

CONCENTRATIEKAMPEN

Na een tijdje worden de joden massaal opgepakt. De Duitsers zetten hen op treinen naar concentratiekampen. Daar worden velen van hen vermoord. Anderen werken en leven er in barre omstandigheden. Daarom proberen veel joden weg te vluchten. Anderen duiken onder bij vrienden of kennissen. Op zolders, in kelders en in achterhuisjes leven de joodse gezinnen in voortdurende angst om betrapt te worden.

In **januari 1945** wordt Auschwitz door Russische soldaten bevrijd. Ze treffen er een vreselijk schouwspel aan: duizenden uitgemergelde mensen, meer dood dan levend. Ontzet ontdekken de bevrijders dat de gebouwen achteraan in het kamp dienst hadden gedaan als gaskamers: miljoenen mensen waren er vergast en daarna verbrand.

GETUIGENIS VAN EEN (ANONIEME) JOODSE JONGEN DIE HET CONCENTRATIEKAMP AUSCHWITZ-BIRKENAU OVERLEEFDE.

Aangekomen in Birkenau werden we uit die vreselijke beestenwagon gedreven en in groepen ingedeeld. Mijn zus, grootmoeder en tante verdwenen dadelijk in de massa vrouwen die naar gebouwen achteraan geleid werd. Ik zou ze nooit meer terugzien.

Vader en ik moesten ons in tochtige, houten barakken installeren. De bedden waren houten bakken, gestapeld in drie lagen. Ze waren gevuld met stro en stonken.

Alles werd ons afgenomen, tot ons haar toe. We droegen lompen, die al door tientallen gevangenen voor ons gedragen waren.

Het leven was hard. De kampbewakers bekeken ons niet als mensen, maar als ongedierte.

Slaapbarak in het concentratiekamp Auschwitz-Birkenau

ANNE FRANK

Het joodse meisje Anne Frank is tien wanneer de oorlog losbarst. Haar familie duikt twee jaar onder op de zolder van een Amsterdams achterhuis. Anne houdt al die tijd een dagboek bij. Dat eindigt wanneer Duitse soldaten het huis binnenvallen en haar familie arresteren. Alleen Annes vader Otto zal het concentratiekamp overleven.

www.annefrank.org

KAZERNE DOSSIN, WACHTKAMER VAN DE DOOD

De Dossinkazerne is een oud legergebouw in Mechelen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog kwam het in handen van de Duitsers. Tussen juli 1942 en september 1944 werden er 25 842 joden en 352 zigeuners bijeengebracht. Voor de gevangenen was de kazerne slechts een tussenhalte. Vanuit Mechelen werden ze met de trein weggevoerd naar Auschwitz-Birkenau en enkele kleinere nazikampen. De meesten overleefden de kampen niet. (zie ook p. 15 & 20)

Op de binnenplaats van de Dossinkazerne werden de bezittingen van de joden bijeengebracht.

SIMON GRONOWSKI (11 JAAR) VERTELT OVER ZIJN ONTSNAPPING

Mijn moeder hield me bij de hand en bracht me bij de geopende schuifdeur. Ze liet me van de wagon glijden tot ik mijn voeten kon plaatsen op de treeplank. Ik durfde niet te springen. De trein ging te vlug. Op een bepaald moment vertraagt de trein en spring ik. Ik wacht op mijn moeder, maar de trein stopt en ik hoor schoten met geroept in het Duits. Ik wil teruglopen naar de wagon, maar dan moet ik naar de schietende Duitsers. Mijn moeder heb ik nooit meer teruggezien. Mijn zuster is later weggevoerd met transport XXII B. Ik heb haar nooit meer weergezien. Mijn vader, die gebroken was door verdriet, is gestorven in juli 1945. Ik ben alleen achtergebleven.

HET TWINTIGSTE KONVOOI

Op 19 april 1943 vertrok vanuit de Dossinkazerne het 20e jodentransport naar Auschwitz. In de goederentrein zaten 1631 mensen opgesloten. Drie jonge verzetslui bedachten een plan. Ze konden de trein in de buurt van Leuven doen stoppen. In totaal konden 231 joden zo ontsnappen. Simon Gronowski, 11 jaar, was de jongste van hen.

ANNE FRANK EN HET ACHTERHUIS

Anne Frank is een joods meisje dat met haar familie onderduikt op de zolder van een Amsterdams achterhuis. Haar verhaal staat symbool voor wat veel joden in bezet Europa hebben meegemaakt.

- Zoek op internet www.annefrank.org/nl Dwaal z
- Dwaal zelf door de ingerichte ruimtes van dit huis en maak kennis met Anne Franks levensverhaal voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog. Zoek de geheime ingang achter de boekenkast en wandel door het achterhuis en de verschillende kamers. (gebruik je linkermuisknop).
- Wie zijn de bewoners van het achterhuis?
- Waarom zijn deze mensen ondergedoken?
- Annes dierbaarste bezit is haar dagboek. Ze noemt het Kitty. Waarom doet ze dat?

Wereldoorlog II - zelfstandig werk (4)

Lees de volgende teksten en los de vragen op.

DE BEVRIJDING

 Gelukkig blijft de oorlog niet duren. In het oosten van Europa drijft het Russische leger de nazi's achteruit. Steeds meer landen worden bevrijd. En op 6 juni 1944 (D-day) doen de Amerikanen, Canadezen en Britten een geslaagde aanval op het bezette West-Europa. Op 2 september vallen ze België binnen. Een dag later staan ze al in Brussel. De Duitsers lijken verslagen!

HERINNERINGEN VAN GASTON, 12 JAAR IN 1944, OVER DE DAGEN VAN DE BEVRIJDING

Wij hoorden het nieuws over de landing in Normandië op de radio. Ook al waren die uitzendingen moeilijk te volgen, want de Duitsers verstoorden alle radiogolven uit Londen. Het was heerlijk nieuws: de oorlog zou nu weldra gedaan zijn! De dag dat de Engelsen ons dorp binnenreden, werd ik wakker van het helse lawaai van de tanks op het kerkplein. Mijn moeder dacht dat er zou gevochten worden, dus mochten mijn broers en ik niet naar buiten. We zijn toch gegaan, en gejuicht en gejoeld dat we hebben! Op aanraden van meester Lode trokken mijn oudere broers toen van café naar café om de Britse soldaten een goed bed aan te bieden. Eén van die Britten, Charlie, raakte bevriend met onze familie. Hij kwam op verlofdagen met zijn kameraden uitblazen in ons dorp. Voor ons bracht hij dan altijd cornedbeef*, chocolade en sigaretten mee.

D-day: Amerikaanse troepen gaan aan land in Normandië.

* Cornedbeef: rundsvlees in blik

DE OORLOG IS VOORBIJ

Maar de nazi's verkopen hun huid duur. De bevrijding komt nog vóór de winter tot stilstand aan de Rijn, zodat Nederland nog een lange, koude winter lang in handen van de Duitsers blijft.

Pas in mei 1945 is de oorlog écht voorbij. Hitler pleegt zelfmoord in zijn geheime bunker in Berlijn. De Russen en Amerikanen schudden elkaar de hand midden in het land van de vijand.

Europa ziet er op dat moment uit als een puinhoop, met tientallen miljoenen doden, honderdduizenden op de vlucht en ontelbaar veel mannen, vrouwen en kinderen met pijnlijke herinneringen.

De ruïnes van het Normandische stadje Saint-Lo (Frankrijk) na de oorlog

NIEUWJAARSBRIEF, 1 JANUARI 1946

Liefste meter en peter,

Het is geen gemakkelijk jaar geweest,
meerdere malen waren we bevreesd.
Aan de oorlog kwam eindelijk een eind,
maar ons verdriet blijft overeind.

Het jaar begon met de bijtende winterkou,
alsof de oorlog nog eens zeggen wou
dat het nog wel even kon duren,
die lange, bange, koude uren.

Toen vielen de vliegende bommen,
je hoorde ze gevaarlijk brommen.
Ze maakten vele levens stuk,
al de anderen hadden veel geluk.

Aan Louis, Camiel en lieve Christine
die we nooit ofte nimmer zullen weerzien,
wil ik mijn diepste wensen opdragen:
moge de Duitsers ons nooit meer komen
plagen.

Ik wens u een gelukkig nieuw jaar
vol vrede, geluk en zonder gevaar.

Pierre

Na de bevrijding van België is het groot feest
in de straten. Britse en Belgische troepen
rijden een ererondje in Brussel.

DE BEVRIJDING

Gelukkig blijft de oorlog niet duren. De nazi's worden verdreven.

Duid aan of volgende uitspraken JUIST of FOUT zijn. Omcirkel de letters in de juiste kolom.

	JUIST	FOUT
1. In het oosten van Europa drukken de Japanse troepen de nazi's achteruit.	BE	ZW
2. Op 6 juni 1944 landen de geallieerde troepen (Amerikanen, Engelsen, Fransen, Canadezen ...) in Normandië.	AR	GR
3. Deze aanvallen in Normandië gebeurden na het aanmeren in de havens in het uiterste oosten van Frankrijk.	IJ	EL
4. Eind juli 1944 wordt Normandië bevrijd. Daarna wordt op 25 augustus Parijs bevrijd. Brussel volgt op 3 september.	IT	PJ
5. Maar ... het is nog niet gedaan. Op 16 december vallen de Duitse troepen opnieuw het noordwesten van België aan, langs de IJzer in Nieuwpoort. Gelukkig kunnen de geallieerden hen tegenhouden.	DE	TE
6. Op 8 mei 1945, een week nadat Hitler gevangengenomen werd, geeft Duitsland zich officieel over.	FO	KE
7. Na de bevrijding is het telkens een groot feest in de straten. De Amerikanen en de Engelsen worden als grote helden onthaald.	NS	UT

Vul de letters in die je hebt omcirkeld in het juist-foutkader.

1	2	3	4	5	6	7
_____	_____	_____	_____	_____	_____	_____

Welke twee woorden lees je nu?

_____

Wat zouden deze twee woorden betekenen na de blijde bevrijding?

Niemand wenst oorlog. Maar ook vandaag horen we in de media weinig over vrede en veel over conflicten, (rassen)haat en oorlog.

- Zoek een krantenartikel waarbij je duidelijk merkt dat vandaag oorlog, conflict of uitsluiting nog altijd een feit is.
- Noteer de titel van jullie gekozen artikel.

Gelukkig zijn er ook heel wat organisaties die zich inzetten voor de wereldvrede.

- Lees de infofiches bij de verschillende organisaties.
- Verbind de naam van elke organisatie met de bijbehorende uitspraak.
- Omkring de organisatie die het best bij jullie gekozen artikel past.

Verenigde Naties (VN)

internationale
kinderrechtenorganisatie

internationale
vredesorganisatie

organisatie die zich inzet om
kinderen te helpen bij het
verwerken van hun
oorlogservaringen

geeft medische hulp aan
mensen in nood, ongeacht ras,
geloof of politieke overtuiging